

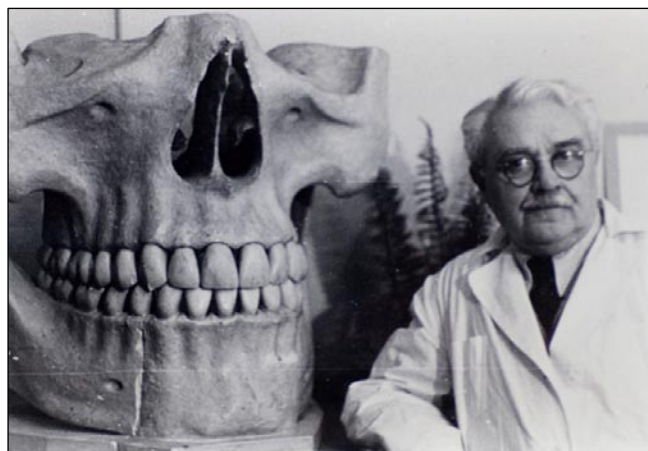
Sekcja Protetyki Polskiego Towarzystwa Stomatologicznego. Historia, fakty, ludzie.

Sekcja Protetyki PTS działa już ponad pół wieku. Jej działalność jest ściśle związana z rozwojem polskiej protetyki stomatologicznej. Zaslugi Sekcji dla rozwoju są nie do przecenienia. Jest to organizacja, która swoje osiągnięcia zawdzięcza grupie entuzjastów naszego zawodu, głównie Jej kolejnych prezesów i Zarządów, ale również całej rzeszy polskich protetyków. Z wieloletniej działalności nie zachowały się wszystkie dokumenty, a pamięć ludzka jest zawodna. Trwają spory ile dokładnie było spotkań naszej Sekcji nazywanych różnie, zjazdami, zebraniem między klinicznymi, seminariami czy konferencjami. Wydaje się jednak celowym przypomnienie pewnych faktów, zasług wielu ludzi oraz rzeczywistych osiągnięć, które są niekwestionowanym dorobkiem Sekcji Protetyki PTS i Jej Członków.

Przygotowując niniejsze opracowanie opierałem się na sprawozdaniach dostarczonych przez niektórych byłych prezesów, nielicznych publikacjach oraz własnej, nieco już sfatygowanej pamięci. Jak również na sprawozdaniach zamieszczanych w czasopiśmie „Protetyka Stomatologiczna”. W tym miejscu pragnę podziękować profesorom Halinie Tejchman, Marii Kleinrok, Wiesławowi Hędzelkowi za dostarczenie mnie szczegółowych sprawozdań z okresu ich działalności. Doc. Marii Gołębowskiej, Profesorowi Bogumiłowi Płonce i Stefanowi Włochowi dziękuję za dokumentację fotograficzną i cenne uwagi. Pomocna mnie była również dyskusja na powyższy temat.

W dniu 4 października 1951 roku uchwałą Głównego Komitetu Organizacyjnego Polskiego Towarzystwa Stomatologicznego powierzono prof. Aleksandrowi Ujejskiemu, kierownikowi Zakładu Protetyki Dentystycznej Akademii Lekarskiej w Warszawie zadanie zorganizowania Sekcji Protetyki PTS. Już 13 października odbyło się zebranie orga-

nizacyjne sekcji, na którym przewodniczącym został wybrany prof. Aleksander Ujejski (ryc. 1), vice przewodniczącym dr Wiktor Nowak, skarbnikiem

Ryc. 1. Profesor Aleksander Ujejski, organizator i pierwszy przewodniczący Sekcji Protetyki Polskiego Towarzystwa Stomatologicznego, w latach 1951 – 1959.

lek. dent Luchowska, zaś sekretarzem lek. dent. Konrad Chmielewski. W skład zarządu weszli również kierownicy Zakładów Protetyki Dentystycznej w Polsce w osobach: Janina Galasińska-Landsbergerowa z Łodzi, Ryszard Cichowski z Zabrze, Henryk Gorczyński z Wrocławia, Leon Lakner z Poznania, Tadeusz Karnibad ze Szczecina i Ludwik Sieppel z Krakowa. Zarząd działał w latach 1951-59. Pragnę w tym miejscu nieskromnie dodać, że miałem okazję dołożyć maleńką cegiełkę do organizacji Sekcji Protetyki PTS. Od kwietnia 1951 roku będąc studentem III roku studiów byłem zatrudniony w Zakładzie Protetyki Dentystycznej w AM w Warszawie na etacie zastępcy asystenta. Prof. Ujejski zlecał mi wykonywanie szeregu prac technicznych związanych z organizacją Sekcji Protetyki, które wykonywałem z ogrom-

nym zapalem. I Ogólnopolska Konferencja Sekcji Protetyki PTS odbyła się we wrześniu 1953 roku w Warszawie, łącznie z I Kongresem Stomatologów Polskich.

Kolejnymi prezesami sekcji byli: 1959-1960 dr Edward Łuniewski – Warszawa – specjalista w zakresie protetycznego leczenia bezzębia (ryc. 2). Szczególnym jego zainteresowaniem była dolna proteza ekstensyjna. Autor wielu prac oraz prelekcji z zakresu tego tematu.

Ryc. 2. Dr Edward Łuniewski, przewodniczący Sekcji Protetyki, w latach 1959 – 1960 (pierwszy z lewej).

1960-1962 doc. Ludwik Sieppel kierownik Zakładu Protetyki w Krakowie (ryc. 3, 4, 5). Doskonały organizator, człowiek pełen poczucia humoru. Pierwszy specjalista krajowy w dziedzinie protetyki stomatologicznej

Za Jego kadencji zorganizowano pięć konferencji. pierwsza w 1960 roku w styczniu w Krakowie, poświęcona protezowaniu bezzębnych szczęk. Kolejne w grudniu 1960r w Poznaniu, w maju 1961 w Łodzi, w styczniu 1962 w Warszawie oraz we wrześniu 1962 w Zabrzu, gdzie głównym tematem obrad było przygotowanie jamy ustnej do uzupełnienia protezami częściowymi.

Doc. Witold Nowak 1962-1963, kierownik Zakładu Protetyki Stomatologicznej w Łodzi (ryc. 6). Autor pierwszych powojennych podręczników z zakresu laboratoryjnej protetyki stomatologicznej. Zmarł w czasie kadencji.

Doc. Ryszard Cichocki 1963-1967, kierownik Zakładu Protetyki w Zabrzu (ryc. 7). W roku 1964 przeniósł się do Warszawy, gdzie był konsultantem

Koronacja Ludwika I Protetycznego w mieście Stołecznym Warszawie

Ryc. 3, 4, 5. Doc. Ludwik Sieppel, przewodniczący Sekcji Protetyki, lata 1960-1962.

d/s stomatologii w Lecznicy Ministerstwa Zdrowia. W latach trwania kadencji zostało zorganizowanych 7 spotkań pod auspicjami Sekcji Protetyki PTS. W lutym 1964 w Łodzi, w grudniu 1964 w Gdańsku, we wrześniu 1965 w Warszawie (łącznie z Kongresem Stomatologów Polskich), w grudniu 1965 we

Ryc. 6. Doc. Wiktor Nowak, przewodniczący Sekcji Protetyki, lata 1962-1963 (drugi z prawej).

Ryc. 7. Doc. Ryszard Cichocki, przewodniczący Sekcji Protetyki, lata 1963-1967 (drugi z prawej).

Wrocławiu, w maju 1966 w Zakopanem, w grudniu 1966 w Warszawie i w maju 1967 w Łodzi. Niestety w dostępnych mnie materiałach nie znalazłem informacji odnośnie tematyki obrad tych spotkań, z wyjątkiem Wrocławia i Łodzi. IV Ogólnopolska Konferencja Sekcji Protetyki (Łódź 1967), której tematyka dotyczyła rehabilitacji narządu żucia w przypadkach zaburzeń zgryzowych u dorosłych.

Poszerzone zebranie naukowe Katedry Protetyki Stomatologicznej zorganizowane przez Zespół Wrocławski (XII 1965). Mimo, że nie była to formalna konferencja Sekcji Protetyki PTS, to jednak Jej członkowie brali czynny udział w organizacji i przebiegu obrad. Na Zebraniu koledzy z Wrocławia (Wigdorowicz-Makowerowa, Dadun-Sęk, Płonka) po raz pierwszy wygłosili referat na temat konieczności wykonywania protez stałych w społecznym leczeniu, który spotkał się z ogromną aprobatą zebranych. Było to pierwsze zasygnalizowanie tak ważnego problemu, który częściowo był realizowany w latach siedemdziesiątych i osiemdziesiątych ubiegłego wieku a i obecnie ten postulat jest nadal aktualny.

Prof. Tadeusz Jędrzejewski lata 1967-1973, kierownik Zakładu Protetyki Stomatologicznej w Łodzi (ryc. 8). W czasie trwania tej kadencji zostały zorganizowane następujące posiedzenia i konferencje: Zebranie międzykatedralne Sekcji Protetyki PTS w maju 1968, zorganizowane przez Zespół krakowski w Zakopanem, poświęcono reformie studiów stomatologicznych. W październiku tego samego roku w Poznaniu odbyło się posiedzenie naukowe Sekcji

Ryc. 8. Prof. Tadeusz Jędrzejewski, przewodniczący Sekcji Protetyki, lata 1967-1973 (pierwszy z lewej).

Protetyki na temat utrzymania w jamie ustnej protezy całkowitej dolnej.

W roku 1969 odbyły się dwa zebrania międzyuczelniane Sekcji Protetyki. Pierwsze w maju w Zabrze poświęcone umocowywaniu w jamie ustnej protez częściowych ruchomych, a drugie w Szczecinie w listopadzie na temat programu i metod nauczania protetyki stomatologicznej w Akademiach Medycznych w Polsce.

Przeglądając sprawozdania z obrad Sekcji Protetyki z lat sześćdziesiątych ubiegłego wieku zwraca uwagę niezwyklej aktywności Jej członków. Organizowano po dwa zebrania w roku, na których omawiano problemy nurtujące stomatologów a specjalnie protetyków, dotyczące w głównej mierze tematyki klinicznej oraz programów i metod naucza-

nia. Ze względu na brak warsztatu badawczego, tematy ściśle naukowe były rzadziej omawiane.

We wrześniu 1970 ośrodek wrocławski zorganizował V Ogólnopolską Konferencję Naukową Sekcji Protetyki PTS. Gdyby doliczyć spotkania między katedralne Sekcji Protetyki byłaby to nie piąta a dziewiętnasta konferencja. Była to konferencja z udziałem gości zagranicznych z Czechosłowacji i Szwecji, poświęcona leczeniu protetycznemu w chorobach przyzębia. Wspólnym wysiłkiem Komitetu Naukowego Konferencji i Redakcji czasopisma „Protetyka Stomatologiczna” po raz pierwszy w dziejach Sekcji Protetyki został wydany specjalny numer czasopisma zawierający wszystkie referaty z tematu głównego i streszczenia pozostałych. Numer ten doręczono uczestnikom Konferencji przed rozpoczęciem obrad.

Ośrodek gdański zorganizował w czerwcu 1971 w Sopocie kolejne zebranie naukowe Sekcji Protetyki. Tematem wiodącym były tworzywa akrylowe i stopy metalu w protetyce stomatologicznej. Zwracała uwagę znaczna ilość tematów badawczych na dobrym poziomie naukowym.

W czerwcu 1972r koledzy z Białegostoku w pięknej scenerii Puszczy Białowieskiej zorganizowali międzykatedralne zebranie z tematyką wiodącą „Leczenie protetyczne dzieci i młodocianych”. We wrześniu 1973 roku odbyła się w Szczecinie VI Ogólnopolska Konferencja Naukowa Sekcji Protetyki PTS. Tematem głównym konferencji była artropatia stawu skroniowo-żuchwowego. Również w przypadku tej konferencji Redakcja „Protetyki Stomatologicznej” wydała specjalny numer zawierający wygłoszone referaty, który został dostarczony uczestnikom przed rozpoczęciem obrad.

Na walnym zebraniu w czasie tej konferencji kolejnym przewodniczącym sekcji został prof. Bogumił Płonka z Wrocławia (ryc. 9). Do czasu prezesury prof. Płonki, wszystkie spotkania i konferencje odbywały się w gronie krajowym, z okazjonalnym uczestnictwem gości zagranicznych. Nie mieliśmy żadnej formalnej współpracy z organizacjami zagranicznymi. Wszyscy odczuwaliśmy potrzebę systematycznych spotkań z kolegami zagranicznymi i stała wymianę informacji naukowych i zawodowych. Prof. Płonka pierwszy zainicjował najpierw roboczą, a następnie formalną współpracę z Towarzystwem Stomatologicznym NRD,

Ryc. 9. Prof. Bogumił Płonka, przewodniczący Sekcji Protetyki, lata 1973-1980.

którą twórczo kontynuował kolejny prezes Sekcji Protetyki. Efektem tej współpracy były wspólne posiedzenia towarzystw w Polsce i NRD, wymiana naukowa pomiędzy poszczególnymi placówkami akademickimi, nawiązanie bezpośredniej współpracy i rozwój przyjacielskich kontaktów. Był to przełomowy moment w rozwoju polskiej protetyki stomatologicznej. Drugim ważniejszym wydarzeniem było powstanie w roku 1965 pierwszego w Polsce i Europie specjalistycznego czasopisma z zakresu protetyki stomatologicznej (ryc. 10, 11).

Lata 1973 - 1980

Pierwsze w nowej kadencji zebranie Sekcji Protetyki PTS odbyło się w czerwcu 1974r w Łodzi. Tematem obrad był stan obecny i perspektywy rozwojowe protetyki stomatologicznej w Polsce. Kolejne miało miejsce we wrześniu 1975 w Poznaniu – Kiekrzu. Pierwszy dzień obrad był poświęcony zagadnieniom szkolenia podyplomowego lekarzy stomatologów w zakresie protetyki oraz modernizacji nauczania w szkołach techniki dentystycznej. Drugi dzień poświęcono protezom stałym.

KOLEGIUM REDAKCYJNE:

Doc. Ryszard Cichowski, prof. Janina Galasińska-Landsbergerowa, dr Irena Jankowska, Henryk Jędrzejczak, doc. Tadeusz Jędrzejewski, lek. dent. Marian Kafliński, doc. Edmund Korthals, prof. Aleksander Kulikowski, dr Zofia Łętowska, doc. Ludwik Sieppel, lek. dent. Lucjan Sonenberg, dr Eugeniusz Spiechowicz, dr Symcha Wajs, lek. med. Romuald Tracz, doc. Noemi Wigdorowicz-Makowerowa

Ryc. 10, 11. Czasopismo „Protetyka Stomatologiczna”.

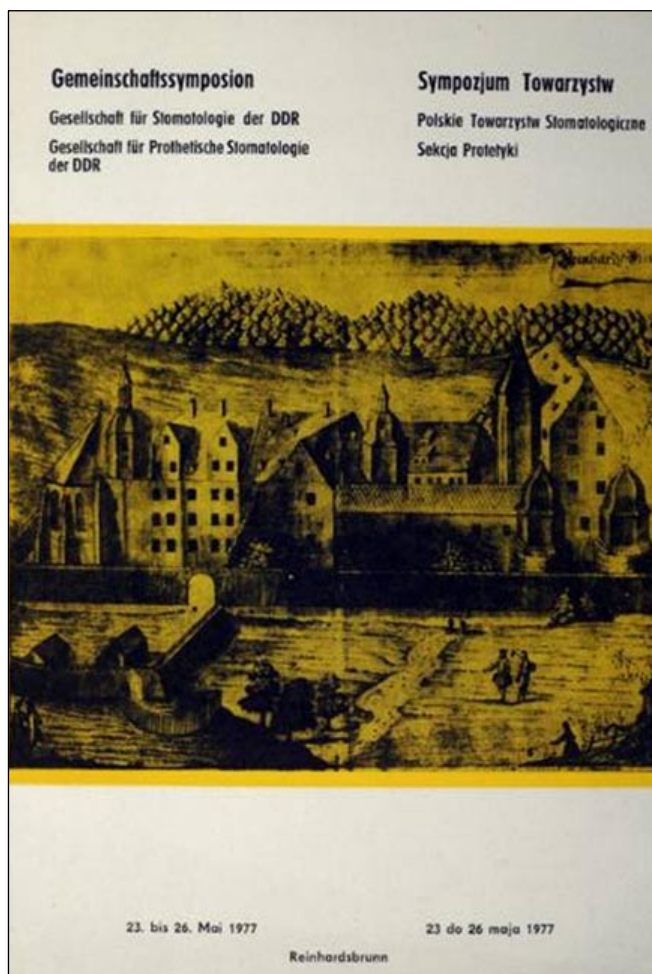
Wiosną 1976 roku w Konferencji Brytyjskiego Towarzystwa Protetyki Stomatologicznej (BSSPD) wzięło udział dwóch członków naszej Sekcji Protetyki. Byli to prof. prof. Włodzimierz Józefowicz i Eugeniusz Spiechowicz. W czasie nieformalnego, wieczornego spotkania kilku uczestników doszło do wniosku, że wskazane byłoby stworzenie europejskiego Towarzystwa Protetyki Stomatologicznej

w celu wymiany doświadczeń i szybszego rozwoju naszej specjalności. Tego zadania podjęli się koledzy brytyjscy Sidney Barret i Rowland Fereday, z których pierwszy został prezydentem, a drugi honorowym sekretarzem EPA. W roku 1977 zorganizowano w Londynie pierwszą konferencję EPA, na którą zaproszono siedmiu wykładowców z różnych krajów europejskich. Wykładowcą z Polski był prof. Spiechowicz. Był to kolejny etap w rozwoju polskiej protetyki stomatologicznej przez jej włączenie w nurt protetyki europejskiej. Temat był wspólny dla wszystkich wykładowców „Nauczanie i leczenie protetyczne”. W skład polskiej delegacji weszli prof. B. Płonka, przewodniczący sekcji i prof. E. Spiechowicz. W takiej kolejności osobowej jako pierwsi złożyli deklarację do EPA.

We wrześniu 1976 roku odbyło się w Lublinie II Seminarium Naukowo-Szkoleniowe Sekcji Protetyki PTS. Tematem wiodącym był zespół zgryzu urazowego. W czasie tego spotkania podpisano umowę o współpracy pomiędzy Sekcją Protetyki PTS i Towarzystwem Protetyki Stomatologicznej NRD. Sygnowali ją dwaj przewodniczący Towarzystw prof. prof. Bogumił Płonka i Edwin Lenz.

Realizacją podpisanej umowy było zorganizowanie przez stronę niemiecką I Sympozjum Towarzystwa Protetyki Stomatologicznej NRD i Sekcji Protetyki PTS w Reinhardsbrum (NRD) w maju 1977 r. (ryc. 12, 13). Celem sympozjum było zapoznanie lekarzy z obu towarzystw z osiągnięciami naukowymi, formami szkolenia oraz metodami leczenia w protetyce stomatologicznej. Sympozjum było bardzo dobrze zorganizowane i stało na wysokim poziomie naukowym. Ze strony polskiej w sympozjum brało udział 35 osób z Polski, dla których to spotkanie było niewątpliwym impulsem do dalszego rozwoju naukowego i zawodowego.

Kolejna sesja naukowa Sekcji Protetyki odbyła się w czerwcu 1977 roku w Katowicach w ramach V Kongresu PTS. Wygłoszono 19 referatów o różnorodnej tematyce. W sesji protetycznej czynnie uczestniczyła delegacja Towarzystwa Protetyki Stomatologicznej NRD. Jak wynika z publikacji w Protetyce Stomatologicznej, we wrześniu 1978 roku odbyło się w Wiśle III Seminarium Naukowo-Szkoleniowe Sekcji Protetyki PTS. Tematem głównym obrad było protetyczne leczenie braków zębowych protezami stałymi. W seminarium brała

Ryc. 12, 13. Pierwsza wspólna Konferencja Naukowa protetyków Polskich i NRD.

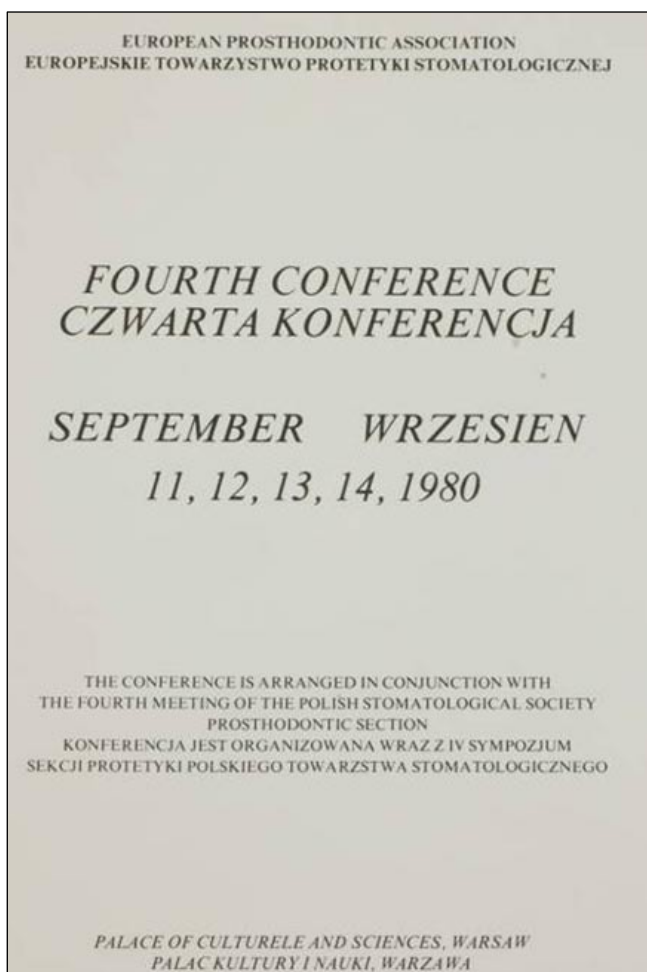
udział delegacja z NRD, której członkowie wygłosili 5 referatów.

We wrześniu 1979 r odbyło się w Kiekrzu koło Poznania II wspólne Sympozjum Sekcji Protetyki PTS i Towarzystwa Protetyki NRD. Tematami wio-

dącymi było leczenie protetyczne wad wrodzonych i nabytych oraz materiałoznawstwo protetyczne.

1980 - 1988

IV Sympozjum Sekcji Protetyki odbyło się we wrześniu 1980 r. w Warszawie w ramach IV Konferencji Europejskiego Towarzystwa Protetyki (ryc. 14, 15), którego prezydentem był wówczas prof. E. Spiechowicz. Głównym tematem konferencji i sympozjum były protezy szkieletowe i ochrona tkanek podłoża protetycznego oraz wpływ uzupełnień protetycznych na środowisko jamy ustnej. Konferencja zorganizowana w Warszawie umożliwiła polskim stomatologom na konfrontację swojej wiedzy zawodowej z czołówką protetyków europejskich, a także pozwoliła na nawiązanie osobistych kontaktów.

Ryc. 14. Czwarta Konferencja Europejskiego Towarzystwa Protetyki Stomatologicznej (EPA), Warszawa 1980.

Ryc. 15. Pierwszych pięciu prezydentów EPA. Od lewej prof. prof. Sillevs Smitt (Holandia), Sidney Barret (Wielka Brytania), Jacques Brugirad (Francja), Eugeniusz Spiechowicz (Polska), Bo Bergman (Szwecja).

W czasie Walnego Zebrania Sekcji Protetyki PTS wybrano nowy Zarząd. Przewodniczącym został prof. Stefan Włoch z Poznania (ryc. 16). W listopadzie 1980 roku odbyło się w Erfurcie (NRD) Sympozjum Ekspertów Krajów Socjalistycznych z zakresu materiałoznawstwa stomatologicznego, na którym przedstawiono propozycję powołania wspólnego dla krajów socjalistycznych Instytutu Badawczego z zakresu materiałoznawstwa. O tym wydarzeniu wspominam wyłącznie ze względu na piękną postawę naszego przyjaciela prof. Rudolfa Musila z Jeny, długoletniego przewodniczącego Towarzystwa Protetyki Stomatologicznej NRD.

We wrześniu 1981 roku w Zakopanem odbyło się V Jubileuszowe Sympozjum Sekcji Protetyki PTS. Tematami obrad było leczenie protetyczne dzieci oraz bezzębnych pacjentów. W sympozjum wzięli udział delegacja Niemieckiego Towarzystwa Protetyki Stomatologicznej, którzy wygłosili 5 referatów oraz prof. Öwall ze Szwecji, który przygotował referat wspólnie z polskimi kolegami.

Ryc. 16. Profesor Stefan Włoch, przewodniczący Sekcji Protetyki, lata 1980-1988 (pierwszy z lewej).

W maju 1982 roku odbyło się w Reinhardtsbrum (NRD) III Sympozjum Towarzystw Protetyki stomatologicznej NRD i Polski, które prowadzili wspólnie prezesi prof. prof. R. Musil i S. Włoch. Tematyka sympozjum obejmowała ocenę wyników leczenia protetycznego oraz leczenie następowe. W obradach wzięło udział 150 lekarzy protetyków, w tym 16 osobowa grupa polskich lekarzy oraz przedstawiciele Bułgarii, Czechosłowacji i Węgier. Polacy wygłosili łącznie 13 referatów. W trakcie trwania sympozjum prof. B. Płonka został mianowany członkiem honorowym, a prof. E. Spiechowicz członkiem korespondentem Towarzystwa Protetyki Stomatologicznej NRD.

We wrześniu 1983 odbyła się we Wrocławiu VI Konferencja Sekcji Protetyki PTS. Tematem wiodącym było rozpoznanie i leczenie zaburzeń zwarcia i artykulacji. W konferencji wzięło udział ponad 200 uczestników, w tym 8 osób z zagranicy.

W maju 1984 roku miała miejsce Konferencja Okrągłego Stołu w Poznaniu. Tematem spotkania było nauczanie protetyki na studiach przed dyplomowych.

IV Sympozjum Towarzystw Protetycznych NRD i Polski odbyło się we wrześniu 1984 roku w Gdańsku. Głównym tematem obrad były choroby przyzębia i leczenie protetyczne w periodontopatiach oraz tematy wolne. Obradom towarzyszyła bardzo ożywiona dyskusja. Na zakończenie sympozjum oceniali je przewodniczący Towarzystw prof. prof. Stefan Włoch i Edwin Lenz. Stwierdzili zgodnie, że poziom, jak i organizacja sympozjum były bardzo wysokie. Wygłoszone referaty podawały wartościowe informacje naukowe oraz były pięknie ilustrowane i dokumentowane.

W czasie trwania sympozjum nastąpiło uroczyste podpisanie umowy o trójstronnej współpracy naukowej pomiędzy Towarzystwami Węgierskim, Niemieckim i Polskim (ryc. 17).

Ryc. 17. Podpisanie umowy o trójstronnej współpracy pomiędzy Towarzystwem Węgierskim, Niemieckim i Polskim (od lewej prof. prof. Stefan Włoch, Polska; Tibor Fabian, Węgry; Edwin Lenz, NRD).

W części organizacyjnej odbyły się wybory nowego Zarządu, który pozostał w dotychczasowym składzie z prof. S. Włochem jako przewodniczącym.

W maju 1985 roku odbyła się w Poznaniu Konferencja Okrągłego Stołu poświęcona szkoleniu przed dyplomowemu.

We wrześniu 1986 roku w Łodzi w ramach VI Kongresu Stomatologów Polskich odbyła się Konferencja Sekcji Protetyki PTS. Głównymi tematami obrad konferencji było leczenie pacjentów bezzębnych oraz utrzymanie protez w jamie ustnej. W konferencji czynny udział wzięli zaproszeni goście z NRD i Wielkiej Brytanii.

W początkach września 1987 roku odbyła się w Dreźnie (NRD) konferencja EPA, która zgodnie z umową została zaliczona jako Spotkanie Naukowe Towarzystwa Protetyki Polski i NRD. Gospodarze zaprosili na koszt własny 10-osobową polską delegację, której członkowie wygłaszali referaty i brali udział w sesji plakatowej. Bezpośrednio po Konferencji EPA czterech przedstawicieli Polski zostało zaproszonych na obrady Węgierskiego Towarzystwa Protetyki Stomatologicznej, gdzie wszyscy wygłaszali referaty.

Kolejne posiedzenie naukowe sekcji odbyło się w końcu września 1987 w Międzyzdrojach. Głównym tematem obrad była profilaktyka próchnicy, chorób przyzębia i błon śluzowych jamy ustnej pacjentów leczonych protetycznie. W obradach brali czynny udział goście zagraniczni z NRD, RFN i Szwecji.

XI Naukowa Konferencja Sekcji Protetyki PTS odbyła się we wrześniu 1988 roku w Zakopanem. Była to najliczniejsza z dotychczasowych konferencji, w której wzięło udział 400 uczestników, w tym goście z Czechosłowacji, RFN, NRD, Kanady, Szwecji i USA.

Na Walnym Zebraniu, które odbyło się w ramach tej konferencji został wybrany nowy zarząd Sekcji Protetyki PTS. Nowym przewodniczącym została wybrana prof. Halina Tejchman z Gdańska (ryc. 18). W tym miejscu należy podkreślić ogromne zasługi prof. Włocha i kierowanego przez niego Zarządu w twórczym, dalszym rozwijaniu współpracy międzynarodowej, szczególnie z NRD. Członkowie Sekcji Protetyki brali czynny udział (wygłaszając referaty) na wielu spotkaniach naukowych w kraju oraz w NRD i na Węgrzech. Zarząd uporządkował sprawę przynależności do sekcji, która wymagała płacenia składek oraz przesłał wszystkim członkom legitymację. W roku 1985 za osiągnięcia naukowe oraz wkład w rozwój współpracy pomiędzy Towarzystwami Naukowymi Polski i NRD, koledy niemieccy odznaczyli prof. Włocha medalem im prof. Henkla. Takie samo odznaczenie otrzymał w innym czasie również prof. Spiechowicz.

1988 – 1999.

We wrześniu 1990 odbyła się w Ustroniu Zawodziu XII Konferencja Sekcji Protetyki PTS, której gospodarzem i organizatorem był Zespół

Ryc. 18. Profesor Halina Tejchman przewodnicząca Sekcji Protetyki lata 1988-1993.

Kolegów z Katedry Protetyki Stomatologicznej Śląskiej Akademii Medycznej. Tematem głównym konferencji były „Jatrogenne przyczyny powstawania zaburzeń narządu żucia”.

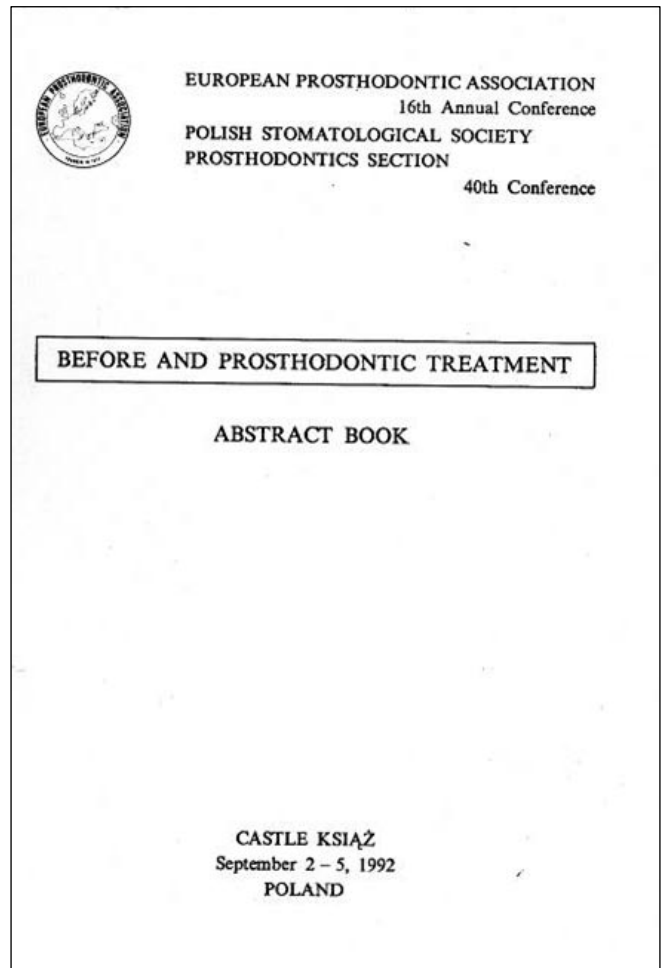
W czerwcu 1991 roku odbył się w Łodzi VII Kongres Stomatologów Polskich, w ramach którego w sesji IV prezentowano referaty na temat postępów w rehabilitacji narządu żucia.

Kolejna Konferencja Sekcji Protetyki odbyła się we wrześniu 1992 roku w Książu (ryc. 19) w ramach 16 Konferencji Europejskiego Towarzystwa Protetyki Stomatologicznej, którego ówczesnym prezydentem był prof. Włodzimierz Józefowicz z Łodzi. Tematem głównym konferencji było „Przed i po leczeniu protetycznym”.

16 Konferencja EPA była już drugą konferencją, która odbyła się w Polsce. Była to świetnie zorganizowana konferencja, zarówno pod względem naukowym i socjalnym. Polscy lekarze protetycy poprzez jej zorganizowanie dali dowód wysokich możliwości naukowych i organizacyjnych tego środowiska.

1993 - 1998

We wrześniu 1993 roku odbyła się w Łodzi XIII Konferencja Sekcji Protetyki PTS. Była ona zorganizowana równolegle z II Łódzkim Forum

Ryc. 19. 16 Konferencja EPA Książ 1992.

Stomatologicznym i III Wystawą CEDE. Tematem wiodącym konferencji były „Protezy stałe w profilaktyce, leczeniu i rehabilitacji protetycznej”. W czasie trwania konferencji odbyło się zebranie sprawozdawczo-wyborcze Sekcji Protetyki PTS, na którym nowym przewodniczącym została prof. Maria Kleinrok z Lublina (ryc. 20). Zebrani gorąco podziękowali prof. Tejchman za Jej twórczy wkład w dalszy rozwój Sekcji Protetyki. W okresie Jej przewodniczenia odbyło się wiele spotkań naukowych krajowych i zagranicznych, w których członkowie sekcji wygłaszali wartościowe referaty, jak również byli zaproszeni na uczelnie zagraniczne w charakterze tzw. visiting professor.

W maju 1994 roku odbyła się w Kazimierzu Dolnym XIV Konferencja Sekcji Protetyki połączona z IV Wystawą i Kiermaszem Sprzętu i Materiałów Stomatologicznych. Tematy główne tego bardzo udanego spotkania były następują-

Ryc. 20. Profesor Maria Kleinrok, przewodnicząca Sekcji Protetyki, lata 1993-1998.

ce: „Artykulatory i ich praktyczne zastosowanie”, „Zwalczanie bólu w protetyce stomatologicznej” i „Licówki ceramiczne”. W tematach wolnych nowością był wykład na temat stosowania wszczepów szwedzkiej firmy „Astra”.

W roku 1996 w maju odbyła się w Poznaniu XV Konferencja Sekcji Protetyki PTS. Tematami konferencji było rozpoznawanie i leczenie zaburzeń zwarcia, materiałoznawstwo stomatologiczne oraz tematy wolne. Konferencja była połączona z jubileuszem 25 rocznicy powołania Instytutu Stomatologii AM w Poznaniu, którym nieprzerwanie kierował prof. Stefan Włoch.

W czasie konferencji zebrani uczcili 70-lecie urodzin prof. Włocha, który był organizatorem pięciu ogólnopolskich spotkań stomatologicznych w uroczym Kiekrzu pod Poznaniem.

XVI Konferencja Sekcji Protetyki odbyła się w kwietniu 1997 roku w Warszawie w ramach Wielospecjalistycznego Sympozjum pt. „Postępy w diagnostyce, leczeniu i rehabilitacji układu stomatognatycznego”. Tematem konferencji były: wszczepy jako filary protetyczne, leczenie pacjentów ze znaczną deformacją pola protetycznego, planowanie leczenia protetycznego oraz tematy wolne. Wykładowcami byli goście zagraniczni z Belgii, Niemiec, Słowenii, Węgier i Wielkiej Brytanii.

XVII Konferencja Sekcji Protetyki odbyła się w maju 1998 roku w Szczecinie. Tematy wiodące konferencji były następujące: leczenie protetyczne z zastosowaniem implantów oraz precyzyjne elementy utrzymujące. W czasie trwania konferencji na Walnym Zebraniu Członków Sekcji nowym przewodniczącym wybrany został prof. Wiesław Hędzulek z Poznania (ryc. 21).

Ryc. 21. Profesor Wiesław Hędzulek, przewodniczący Sekcji Protetyki, lata 1998-2002 i Prezydent Europejskiego Towarzystwa Protetyki Stomatologicznej.

Działalność ustępującego Zarządu pod przewodnictwem prof. Marii Kleinrok była bardzo owocna. W okresie sprawozdawczym 1993-1998 Zarząd zorganizował cztery konferencje naukowe Sekcji Protetyki PTS oraz Konferencję Komisji Patofizjologii Bólu, Komitetu Nauk Neurologicznych PAN i Sesję Stomatologiczną II Zjazdu Polskiego Towarzystwa Badania Bólu.

Została reaktywowana współpraca z Niemieckim Towarzystwem Protetyki i Materiałoznawstwa. Doceniając wkład, jaki wniosła do rozwoju współpracy polsko-niemieckiej Zarząd Główny PTS na wniosek Zarządu Sekcji Protetyki przyznał „Medal

---

za Zasługi dla Stomatologii Polskiej” prof. prof. R. Marxkorsowi, G. Gehremu i E. Korberowi.

Zarząd Sekcji Protetyki pod kierownictwem prof. Kleinrok zorganizował wycieczkę promową do Kopenhagi celem umożliwienia większej liczbie polskich stomatologów wzięcia udziału w 21 Konferencji Europejskiego Towarzystwa Protetyki Stomatologicznej (1997 r.).

1998 - 2005

W czerwcu 1998 roku odbyło się w Białowieży Sympozjum Naukowe PTS zorganizowane przez Oddział Białostocki PTS oraz AM w Białymstoku. Tematem sympozjum były postępy w stomatologii. Wprawdzie nie była to formalna konferencja Sekcji Protetyki PTS, ale znaczący udział mieli w niej protetycy z Polski i Szwecji.

W kwietniu 1999 roku odbył się w Warszawie IX Kongres Stomatologów Polskich, w ramach którego mieściła się również sesja protetyczna. Tematyka sesji obejmowała: estetykę w protetyce stomatologicznej, oddziaływanie materiałów protetycznych na organizm człowieka oraz tematy wolne.

W maju 2000 roku odbyła się w Kiekrzu koło Poznania XVIII Konferencja Naukowo-Szkoleniowa Sekcji Protetyki. Tematyka konferencji obejmowała: nowoczesne rozwiązania protetyczne, geroprotetykę, leczenie pacjentów pooperacyjnych i nowe materiały w protetyce. Z pośród 72 referatów, 7 wygłosili zaproszeni goście z Czech, Niemiec, Wielkiej Brytanii i Węgier. Przed rozpoczęciem obrad odbyła się uroczystość związana z przejściem prof. E. Spiechowicza na emeryturę, którą zakończył wykład wygłoszony przez Jubilata na temat „Współczesne możliwości rehabilitacji protetycznej z zastosowaniem uzupełnień opartych na wszczepach”.

XIX Konferencja Sekcji Protetyki odbyła się w Jastrzębiej Górze w październiku 2001 roku. Tematem głównym konferencji były nowoczesne aspekty diagnozowania i leczenia protetycznego u progu nowego tysiąclecia.

W Licheniu Starym k/Konina odbyła się w czerwcu 2002 roku XX Konferencja Sekcji Protetyki. Tematyka konferencji obejmowała następujące problemy: podstawowe zagadnienia protetyki klinicz-

nej i laboratoryjnej, implantoprotetykę, postępy w materiałoznawstwie oraz leczenie protetyczne a zaburzenia czynnościowe.

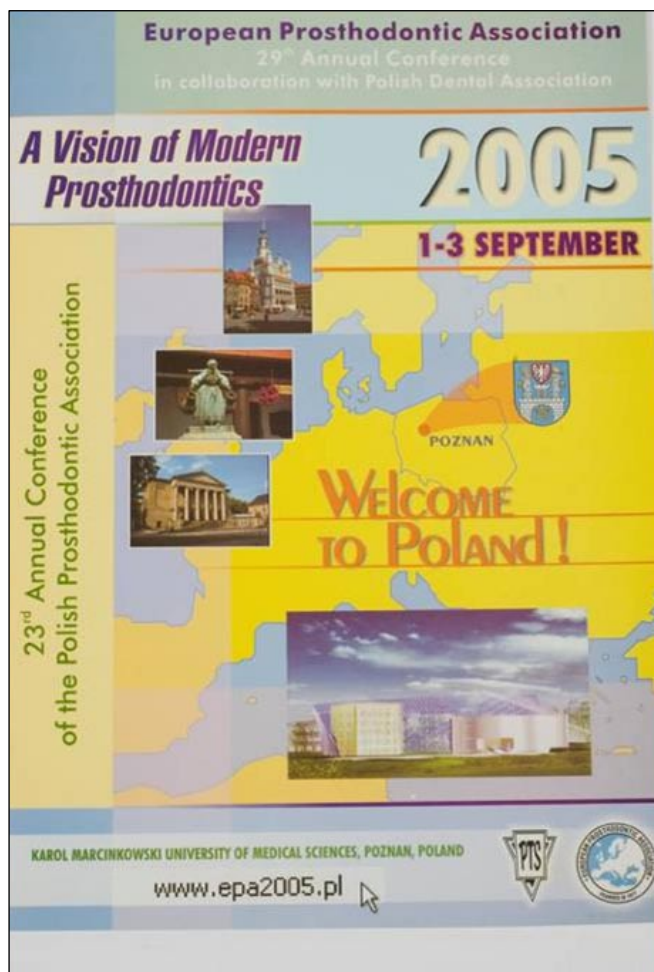
W czasie konferencji w Licheniu odbyło się Walne Zebranie członków Sekcji Protetyki, na którym wybrano nowy Zarząd. Prezesem został wybrany ponownie prof. Wiesław Hędzulek.

Kolejna XXI Konferencja Sekcji Protetyki odbyła się w maju 2003 roku w Rajgrodzie w przepięknej leśnej scenerii nad jeziorem o tej samej nazwie. Tematem konferencji były: „Postępy w leczeniu i rehabilitacji protetycznej” oraz „Gerostomatologia”.

W konferencji wzięli udział referenci z Chorwacji, Japonii i Wielkiej Brytanii. Na zakończenie organizatorzy z Zakładu Protetyki Stomatologicznej w Białymstoku zorganizował niezwykle ciekawą wycieczkę do Wilna.

W maju 2004 roku odbyła się XXII Konferencja Sekcji Protetyki w Łagowie. Program konferencji był wielo tematyczny i dotyczył następujących zagadnień: możliwości modyfikacji stałych i ruchomych uzupełnień protetycznych, najnowszych osiągnięć implantoprotetyki, protetyki estetycznej, leczenia protetycznego w przypadkach dysfunkcji narządu żucia i stomatologii sądowej. W czasie kolejnych sesji przedstawiono cztery wykłady wiodące i 47 referatów. W związku z wejściem do Unii Europejskiej żywe zainteresowanie wzbudzało forum dyskusyjne na temat specjalizacji z protetyki w Zjednoczonej Europie.

23 Konferencja Sekcji Protetyki (ryc. 22) odbyła się w ramach 29 Konferencji Europejskiego Towarzystwa Protetyki Stomatologicznej (EPA) we wrześniu 2005 roku w Poznaniu. Została ona zorganizowana przez prof. dr hab. Wiesława Hendzelka pełniącego funkcję Prezydenta Europejskiego Towarzystwa Protetyki Stomatologicznej. Temat obydwu konferencji był wspólny „Wizja współczesnej Protetyki Stomatologicznej”. Było to znakomicie z rozmachem zorganizowane spotkanie nie tylko czołowych protetyków europejskich, ale również z Izraela, Japonii, Kanady i Stanów Zjednoczonych. Łącznie w konferencji uczestniczyło ponad 800 osób reprezentujących 24 kraje. W czasie trwania konferencji zostały również zorganizowane warsztaty na temat projektowania ruchomych protez częściowych i przygotowania podłoża protetyczne-

Ryc. 22. 23 Konferencja EPA Poznań 2005.

go do leczenia protetycznego, prowadzone przez wykładowców z Anglii, Izraela i Polski. Z zakresu implantoprotetyki warsztat prowadził prof. Zarb z Kanady. W czasie trwania Konferencji odbyło się Walne Zebranie członków Sekcji Protetyki, na którym nowym Przewodniczącym Sekcji został wybrany prof. Zdzisław Bereznowski z Gdańska (ryc. 23).

W okresie działalności Zarządu Sekcji Protetyki kierowanym przez prof. Wiesława Hędzelka nastąpił dalszy wzrost współpracy międzynarodowej, zakończony pięknym akordem, jakim było zorganizowanie w Poznaniu 29 Konferencji EPA. Członkowie Sekcji Protetyki czynnie uczestniczyli w wielu zjazdach i konferencjach naukowych w Europie, Azji, Ameryce Północnej i Australii. W Polsce na zaproszenie Zarządu przybyło w tym okresie 18 naukowców (niektórzy kilkakrotnie) z ośmiu krajów europejskich i pozaeuropejskich.

Ryc. 23. Profesor Zdzisław Bereznowski, przewodniczący Sekcji Protetyki, lato 2005.

2005 -

W październiku 2006 r. w Gdańsku odbyła się 24 Konferencja Sekcji Protetyki zorganizowana przez Zespół gdański pod przewodnictwem prof. Bereznowskiego. Tematem głównym konferencji były nowoczesne metody, techniki i materiały stosowane w rehabilitacji układu stomatognatycznego.

W czasie konferencji, w której poza Polakami wzięło udział dwóch wykładowców z zagranicy, wygłoszono 30 referatów.

Tak wygląda w wielkim skrócie działalność dydaktyczna, naukowa, szkoleniowa i organizacyjna Sekcji Protetyki PTS, jaka miała miejsce w ciągu ubiegłych 56 lat.

Przeglądając wyblakłe i zakurzone numery Protetyki z ostatnich ponad 40 lat, w których publikowane były sprawozdania z konferencji, posiłkując się dokumentacją przekazaną przez byłych przewodniczących Sekcji oraz własną pamięcią, nieodparcie nasuwa się wniosek, że okres, w którym działała i nadal działa Sekcja Protetyki nie został zmarnowany. Jak wiele pracy, serca i zaangażowania włożyli w rozwój protetyki stomatologicznej moi nauczyciele, starsi koledzy oraz moje i następne pokolenia lekarzy protetyków. Studiując

wspomniane materiały widać wyraźnie, z jak słabego poziomu startowaliśmy. Jak, dzięki ciężkiej pracy i walorom intelektualnym, kolejnych przewodniczących oraz ich Zespołów, jak również innych osób, nasza specjalność stopniowo i z wielkim wysiłkiem podnosiła swój poziom zawodowy i naukowy, równając do czołówki europejskiej i światowej. Wspominając zasługi przewodniczących Sekcji Protetyki i innych zacnych ludzi działających na rzecz rozwoju polskiej protetyki stomatologicznej nie sposób nie wspomnieć profesora Włodzimierza Józefowicza (ryc. 24), który tak

Ryc. 24. Profesor Włodzimierz Józefowicz (z prawej).

wiele zrobił dla polskiej stomatologii, a szczególnie dla rozwoju protetyki. Miałem okazję obserwować Jego starania, wysiłek i zaangażowanie, które przyczyniły się między innymi do powstania EPA, naszego członkostwa w FDI. Dzięki Jego śmiałym decyzjom, jako Prezesa PTS, o przejęcie przez Zarząd Główny „Czasopisma Stomatologicznego i „Protetyki Stomatologicznej” została uratowana ciągłość ich wydawania. Jego postać powinna na stałe pozostać w naszej wdzięcznej pamięci.

Członkowie Sekcji byli współzałożycielami Europejskiego Towarzystwa Protetyki Stomatologicznej. Polska jest jednym z nielicznych krajów, który miał trzech prezydentów EPA i organizował trzy konferencje. Organ Sekcji „Protetyka Stomatologiczna był przez wiele lat pierwszym i je-

dynym w Europie czasopismem specjalistycznym poświęconym protetyce. W konferencjach Sekcji Protetyki brało udział bardzo wielu, o wysokiej renomie, naukowców z wielu krajów europejskich i pozaeuropejskich. Nasi koledzy w charakterze tzw. visiting professor wykładali na wielu uniwersytetach oraz kongresach, praktycznie na wszystkich kontynentach. Działali również aktywnie w Światowej Federacji Stomatologów FDI. Warto wspomnieć, że w ponad stuletniej historii FDI, tylko trzech Polaków dostąpiło zaszczytu wygłoszenia wykładów na kongresach FDI, w tym jeden przedstawiła prof. Maria Kleinrok w roku 2003 w Sydney w Australii (ryc. 25).

Ryc. 25. Profesor Maria Kleinrok.

Również członkowie naszej sekcji wnieśli ogromny wkład pracy w powstaniu i rozwój specjalizacji z zakresu protetyki stomatologicznej. Dwaj członkowie naszej sekcji otrzymali Członkostwo Honorowe Niemieckiego Towarzystwa Protetyki Stomatologicznej i Materiałoznawstwa oraz zostali umieszczeni w rejestrze Republiki Federalnej Niemiec jako specjaliści z zakresu protetyki stomatologicznej.

Jestem głęboko przekonany, że wymienieni w moim referacie koledzy, jak również wielu nie wymienionych z nazwiska aktywnych lekarzy protetyków dobrze przysłużyli się naszej Ojczyźnie i polskiej stomatologii.

